Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0821U100119

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 26-01-2021

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Вергалюк Марія Миколаївна

2. Verhaliuk Mariia Mykolaivna

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 035

Назва наукової спеціальності: Гуманітарні науки. Філологія

Галузь / галузі знань:

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Не застосовується

Дата захисту: 21-01-2021

Спеціальність за освітою: Прикладна лінгвістика

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ 26.173.001

Повне найменування юридичної особи: Інститут української мови НАН України

Код за ЄДРПОУ: 21569266

Місцезнаходження: вул. Грушевського, 4, м. Київ, 01001, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут української мови НАН України

Код за ЄДРПОУ: 21569266

Місцезнаходження: вул. Грушевського, 4, м. Київ, 01001, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації:

Коди тематичних рубрик: 16.21.49

Тема дисертації:

1. Біблійна фразеологія в сучасній українській мові: склад, семантична структура, динаміка, функціонування

2. Biblical phraseology in modern Ukrainian: composition, semantic structure, dynamics, functioning

Реферат/анотація:

1. Виконана дисертація – це комплексне дослідження біблійної фразеології в сучасній українській мові: її складу, семантичної структури, динаміки, функціонування. Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що у ній передбачено фундаментальне висвітлення й раніше окреслених, але недостатньо опрацьованих аспектів, а саме: запропоновано цілісний аналіз фразеологізмів біблійного походження в українській мові. Крім цього, у дисертації, з огляду на фрагментарність досліджень та назрілу потребу в українській фразеології, сформовано корпус біблійних фразеологічних одиниць української мови за лексикографічними джерелами, а також досліджено особливості їх функціонування у текстах художнього та публіцистичного стилів. Вперше проведено комплексний аналіз способів інноваційного вживання БФО у сучасній художній прозі та публіцистиці. Окреслено теоретичні засади фразеологізмів біблійного походження, визначено теоретико-методологічну базу для вивчення особливостей їх функціонування. З'ясовано, що біблійні фразеологічні одиниці – прямо чи опосередковано запозичені з Біблії. З одного боку, бібліїзми є частиною фразеологічної системи української мови, оскільки набувають усіх диференційних

ознак фразеологічних одиниць. З іншого боку, біблійні фразеологічні одиниці мають низку специфічних ознак, що зумовлено етимологією, семантикою, стилістичними характеристиками та функціями у мові. У лексикографічних дослідженнях початку XXI ст. особливу увагу приділено вивченню мовних одиниць, які перебувають у тісному зв'язку із поняттям «духовність». Одним із таких об'єктів дослідження стали фразеологізми біблійного походження. Уперше особливу увагу приділено комплексному лексикографічному опису бібліїзмів української мови. Розглянуто особливості функціонування біблійних фразеологічних одиниць в українській мові на матеріалі фразеологічних словників. Відзначено, що досліджувані одиниці можуть змінювати свою форму, не змінюючи при цьому семантику. Також досить виразно простежено тенденцію десакралізації біблійних фразеологічних одиниць, що впливає на трансформацію семантики бібліїзмів. Відображено співіснування фразеологічних одиниць як з архаїзмами, так і з формами, що набули нового звучання, що є яскравим свідченням живої природи цих мовних одиниць. Проаналізовано різновиди класифікацій біблійних фразеологічних одиниць на матеріалі лексикографічних джерел. Результати дослідження засвідчують, що більшість біблійних фразеологічних одиниць у різних словниках української мови різних періодів мають відмінності на семантичному, лексичному, граматичному, стилістичному рівнях, що зумовлено лінгвістичними та екстралінгвістичними причинами. Особливо несприятливим періодом для об'єктивного відображення фразеологізмів біблійного походження був радянський період. Новий етап у лексикографічному висвітленні й трактуванні біблійної фразеології спостерігаємо з кін. XX – поч. XXI ст. У цей час з'являється чимало лексикографічних праць, що стають надійним підґрунтям для теоретичних та практичних досліджень фразеологізмів біблійного походження. Комплексний підхід до дослідження біблійних фразеологічних одиниць з урахуванням різних аспектів (генетичного, семантичного, структурно-граматичного, емоційно-оцінного, лексичного) дав можливість з'ясувати природу фразеологізмів біблійного походження, визначити їхнє місце та особливості функціонування у фразеологічній системі української мови. Генетичний аспект дослідження біблійних фразеологізмів свідчить про тісний зв'язок мови з культурою, звичаями, традиціями народу. Семантичний аспект дослідження бібліїзмів допомагає виокремити, з одного боку, вислови, які вжиті в Біблії в прямому значенні та зберігають таке ж значення в сучасній українській мові. З іншого боку – біблійні фразеологічні одиниці, ужиті в переносному значенні в Біблії та запозичені з цим значенням у сучасну українську мову. Простежено зміни у значенні біблійних фразеологічних одиниць, що є яскравим свідченням динаміки та розвитку фразеологічної системи української мови. Структурно-граматичний аспект дослідження бібліїзмів дає змогу виокремити різні типи фразеологічних одиниць з погляду їх структурної організації, функцій у реченні тощо. Структурно-граматична класифікація зумовлена, насамперед, специфікою фразеологічного значення, синтаксичною спеціалізацією фразеологізмів, а також морфологічними властивостями слів, що ввійшли до компонентного складу бібліїзмів. Простежено динаміку фразеологізмів біблійного походження у зв'язку з явищем варіантності. У складі бібліїзмів виявлено взаємодію двох протилежних тенденцій: тенденцію до стабільності в семантиці та структурі досліджуваних одиниць та протилежну їй – тенденцію до оновлення. Це й породжує численні варіанти біблійних фразеологізмів: фонетичні, словотвірні, морфологічні, синтаксичні, лексичні, мовні варіанти (церковнослов'янський – український).

2. The completed thesis is a comprehensive study of biblical phraseology in modern Ukrainian language: its composition, semantic structure, dynamics, functioning. Theoretical principles of the study of biblical phraseologisms are outlined, the theoretical and methodological basis for the study of the features of the functioning of biblical phraseological units is determined. Biblical phraseologisms have been found to be phraseological units that are directly or indirectly borrowed from the Bible. On the one hand, biblicalisms are part of the phraseological system of the Ukrainian language, as they acquire all the differential features of phraseological units. On the other hand, biblical phraseologisms have a number of specific features, which are caused by etymology, semantics, stylistic characteristics and functions in language. In lexicographic studies of the beginning of the 21st century special attention is given to the study of linguistic units that are closely related to the concept of «spirituality». One such object of study was the phraseologisms of biblical origin. For the first time, special attention was paid to a comprehensive lexicographic description of the biblicalisms of the Ukrainian

language. The peculiarities of the functioning of biblical phraseologisms in Ukrainian on the material of phraseological dictionaries are considered. It is noted that biblical phraseological units can change their form without changing the semantics. The tendency of desacralization of linguistic units, which influences the transformation of the semantics of biblicalism, is also quite clearly observed. The coexistence of phraseological units both with archaisms and with forms that have acquired a new sound is reflected, which is a clear testimony to the living nature of these linguistic units. Varieties of classifications of biblical phraseological units on the material of lexicographic sources are analyzed. The results of the study indicate that most biblical phraseological units in different dictionaries of the Ukrainian language of different periods have differences at the semantic, lexical, grammatical, stylistic levels, which is due to linguistic and extralinguistic reasons. A particularly unfavorable period for the objective presentation of biblical phraseology was the Soviet period. A new stage in the lexicographical illumination and interpretation of biblical phraseology is observed from the horse. XX – beginning. XXI century. At this time there are many lexicographic works, which become a reliable basis for theoretical and practical studies of phraseologicalisms of biblical origin. A comprehensive approach to the study of biblical phraseologisms, taking into account various aspects (genetic, semantic, structural-grammatical, emotional-evaluative, lexical) made it possible to find out the nature of phraseologisms of biblical origin, to determine their place and peculiarities of functioning in the phraseological system of Ukraine. The genetic aspect of the study of biblical phraseologisms testifies to the close connection of language with the culture, customs and traditions of the people. The semantic aspect of Bible study helps to distinguish, on the one hand, the expressions used in the Bible in their direct meaning and retain the same meaning in modern Ukrainian. On the other hand, there are biblical phraseologisms used in the figurative sense in the Bible and borrowed with this meaning into modern Ukrainian. Changes in the meaning of biblical phraseological units have been observed, which is a clear evidence of the dynamics and development of the phraseological system of the Ukrainian language. The structural and grammatical aspect of Bible study enables us to distinguish different types of phraseological units from the point of view of their structural organization, functions in the sentence and so on. Structural and grammatical classification is due, first of all, to the specificity of phraseological meaning, syntactic specialization of phraseologisms, as well as morphological properties of words that are part of the biblical component. The dynamics of biblical phraseologisms in relation to the phenomenon of variability are traced. There are two opposing tendencies in Biblicalism: the tendency to stability in the semantics and structure of the units under study, and the opposite to it, the tendency to update. This gives rise to numerous variants of biblical phraseology: phonetic, word-forming, morphological, syntactic, lexical, linguistic variants (Church Slavonic – Ukrainian).

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки:

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності:

Підсумки дослідження:

Публікації:

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації:

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Гнатюк Ірина Святославівна

2. Hnatiuk Iryna

Кваліфікація: к. філол. н., 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Мацюк Зоряна Сергіївна

2. Matsiuk Zoriana Serhiivna

Кваліфікація: к. філол. н., 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Колесник Наталія Степанівна

2. Kolesnyk Nataliia Stepanivna

Кваліфікація: д. філол. н., 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Соколова Світлана Олегівна
2. Sokolova Svitlana Olehivna

Кваліфікація: д. філол. н., 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Шульгач Віктор Петрович
2. Shulhach Viktor Petrovych

Кваліфікація: д. філол. н., 10.02.01, 10.02.03

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради	Карпіловська Євгенія Анатоліївна
Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Карпіловська Євгенія Анатоліївна
Відповідальний за підготовку облікових документів	
Реєстратор	
Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності	Юрченко Т.А.